

Ze vzpomínek průzkumníka Josef Nerad, * 22.9.1921 Moldava

Mnoho se napsalo a namluvilo o Machnówce. Dokonce i mnoho výmyslů od lidí, kteří tyto krvavé boje tam nikdy nezažili. Jako jeden z těch, který masakr našich vojáků, způsobený nízkou úrovní velitelů, zažil na vlastní kůži, chci podat osobní svědectví z bojového zážitku našeho průzkumu z oblasti dukelského průsmyku.

Po nečekané tragedii u Machnówky, kde zahynulo mnoho mých kamarádů, přešel náš 2. prapor hned v noci na jiný úsek fronty a zaútočil na německou obranu, kterou jsme úspěšně zdolali a během několika dalších útoků jsme se ocitli před kótou 534, kterou později gen. Svoboda nazval „kótou smrti“. Před ranním úsvitem pěchota našeho praporu zaujala obrannou pozici před kótou. V blízkosti štábu se soustředili průzkumníci a automatčíci.

Přišel mezi nás velitel praporu pplk. Knop. „Kluci,“ obrátil se na nás, „máme před rozedněním dobýt tuto výšinu. Ukažte, jací jste vojáci! Pomstěte Lidice a Český Malín!“ Pak následoval rozkaz rozvinout rojnice a zaútočit na nepřitele. Do útoku nás vyrazila necelá stovka. Byl to však jeden z našich nejúspěšnějších útoků, které jsem kdy zažil. Němci útok nepředvídali, a než se vzpamatovali, byli jsme na vrcholu kóty. Friců tam byla spousta, překvapení však bylo pro ně tak nečekané, že se všichni vzdali, zdvihali ruce a zapomněli na svoji nadutost, nadřazenost, kterou se vždycky vyznačovali u nás na Volyni při styku s místním obyvatelstvem. Mnozí teď klečeli nebo leželi jako snopy na požatém poli. Kóta byla naše a gen. Svoboda tomu ani nechtěl věřit, že tomu tak je.

Osobně se šel přesvědčit.

Přitom neopomněl vzít s sebou sedm čs. válečných křížů. Nejdříve vyslechl hlášení našich velitelů, ppor. Babiče a por. Bileje a pak předal vyznamenání těm sedmi, kteří byli první na kótě. Byl jsem jedním z nich. Osobně nám vyznamenání připjal a povýšil každého z nás o dva stupně. Stal jsem se četařem a nositelem čs. válečného vyznamenání, kterého si doposud nejvíce vážím... Při tomto polním obřadu požádali naši velitele gen. Svobodu o okamžitou posilu, hlavně pak pomoc protitankového dělostřelectva. Při útoku na kótu objevili naši vojáci sovětské protitankové dělo 76, které na úpatí kóty zanechali sověští vojáci.

Skupina našich odvážlivců se pro dělo vrátila, vystrkali ho až na vrchol kóty a sebrali dokonce i dostatek potřebné munice. Bohužel bylo nám málo platné — nikdo z našich je neuměl obsluhovat... Mezitím se k nám blížila pomoc — asi dvě pěší roty, když došly asi do poloviny kóty, volali jsme na ně, ať si pospíší, ať neotálejí. Bohužel jsme se jich nedočkali — jejich velitelé zahlédli německou rojnicí, která se připravovala k útoku na nás. Začali se vracet. Náš velitel průzkumu ppor. Babič na ně křičel: „Já tě, ty pse, zastřelím!“ a pustil kulometnou palbu nad jejich hlavami. Jeho nadávky se týkaly velitele, který dal očekávané jednotce, která nám měla pomoci, povel k ústupu. Posila nepřišla... Zaujali jsme ihned obranu na vrcholu kóty. Po Němcích tam zůstalo velké množství zbraní, hlavně kulometů. Jeden z nich dokonce čs. předválečné výroby — byl to v té době velmi proslavený kulomet pro své kvalitní technické vlastnosti. Gangur — můj pomocník, který byl také mezi prvními na kótě, se ho ihned chopil a navíc mi horlivě pomáhal při budování obrany. Zaujali jsme postavení s dobrým výhledem na německou obranu a jejich spojovací zákopy. Umístil jsem vhodně kulomet do palebného postavení.

V poddůstojnické škole nás dobře připravili používat i tuto zbraň a já jsem měl při střelbě vždy nejlepší zásahy, a tudíž i výsledky. Gangur zatím donesl mnoho zásobníků a náboji, a tak jsme bez obav očekávali německý protiútok. Rozkaz našich velitelů byl jednoznačný. Krýt se a nikdo nesmí vystřelit, dokud nezazní povel k palbě! Z vrcholu kóty bylo krásně vidět, jak Němci v rojnicích postupují do vrchu. Neviděli nás a my se chovali velmi tiše.

Útočník měl za to, že jsme z kóty ustoupili s ostatními, kteří nám spěchali na pomoc a nakonec se vrátili. Když se nepřítel přiblížil asi na 80 metrů, zazněl rozkaz „pal!“ Zarachotilo několik kulometů a na 60 automatů. Obě německé rojnice byly touto smrtelnou palbou doslova smeteny! Na naší straně byly jen minimální ztráty, a vojáci se doslova opíjeli bojovým úspěchem. Poté k nám konečně dorazila očekávaná pomoc — četa zákopníků s puškami. Bohužel žádné dělostřelectvo. Už se začalo stmívat, když jsme zaslechli rachot tanků. Dostali jsme rozkaz zaměřit palbu na německé automatčíky, kteří útočili spolu s německými tanky. S pomocníkem Gangurem jsem byl plně

soustředěn na palbu na nastupujícího nepřítele, když tu pomocník doslova zařval: „Nerad, utíkejme, na kótě už nikdo není, opravdu nikdo!“ Po zuby ozbrojení jsme se pustili z kóty dolů. Němci už mezi tím uzavřeli kruh kolem celé kóty.

Naštěstí pro nás byla již skoro tma, dostali jsme se do nějakého úvozu a ustupovali doslova podle vojenské teorie — jeden střílel po nepříteli a druhý přebíhal do jiné pozice. Oni řvali: „Halt, halt!“ Bylo to jako ve zlém snu, kulky nám hvízdaly nad hlavami, listí a křoví na nás padalo, ale my jsme měli z pekla štěstí a zázračně jsme se z obklíčení probili. Dokonce bez zranění. Přesto jsme několik hodin bloudili lesem, než se nám podařilo dorazit k našim.

Tak tedy skončil náš velký bojový křest na kótě 534 — kótě smrti. Těžké boje o tuto nešťastnou bezejmennou kótu trvaly několik dní. Útočilo se na ni i několikrát za den, přecházela z rukou do rukou, a konečně po deseti dnech krvavých bojů za pomoci brigádních automatčíchů s velkými ztrátami na životech na obou stranách jsme ji definitivně dobyli — kótu 534, prosáklou krví československých vojáků, kteří tu padli na prahu kýžené svobody, kteří tu padli proto, že milovali svůj národ a jeho svobodný život.

Občasník Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel Zpravodaj číslo 8/1997.